

1. ΓΚΙΚΑΣ ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 22/04/2012 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 22/04/2012

Σελίδα: 1

• **Γκίκας Χαρδούβελης**
«Ένα “όχι” δεν είναι λύση για μια ώριμη κοινωνία».
Σελ. 26

Ζητούμενο είναι να καταφέρουμε να ξεφύγουμε από την ύφεση

Συζητάμε αρκετά για το Μνημόνιο, το οποίο θεωρεί ότι παρά τους περιορισμούς, αποτελεί έναν μπουσούλα που πρέπει να αδράξουμε ως ευκαιρία, παίρνοντας τα καλά του». Τον ρωτάω για τα περιθώρια επαναδιαπραγμάτευσής του, και με προσγειώνει στον επώδυνο δρόμο της προσαρμογής:

«Ζητούμενο είναι να καταφέρουμε να ξεφύγουμε από την ύφεση. Ακόμη δεν έχουμε φτάσει στο σημείο που θα έχουμε μειώσει τα ελλείμματα του Δημοσίου, ώστε να σκεπτόμαστε πού θα ριζούμε τα χρήματα που μας περισσεύουν. Αυτήν τη στιγμή κάνουμε περισσότερο περικοπή σπατάλης που έγινε στο παρελθόν, και δεν είναι εύκολο να βρεθεί! Αυτό που ένας ονομάζει σπατάλη, κάποιος άλλος το θεωρεί δικαίωμα. Είναι δύσκολο». Όπως προσθέτει, όμως, «μια αυστηρότητα δεν τους βλέπω τους Ευρωπαίους να γίνονται. Μάλλον η πιθανότητα είναι να γίνουν πιο μαλακοί, επειδή τώρα η κρίση επηρέασε την Ιταλία και την Ισπανία, και δεν μπορούν να είναι πολύ αυστηροί με μεγάλες χώρες. Μπορεί αυτό να μας βοηθήσει λιγάκι, αλλά όχι πολύ».

Εκτιμά πάντως «τώρα πλέον τα ρίσκα έχουν αυξηθεί στο αν μπορεί να

αντέξει η κοινωνία», και τον ρωτώ τι είναι πιο δύσκολο να αντέξει η κοινωνία: να μειωθούν και άλλο οι μισθοί και οι συντάξεις ή να κλείσουν δυο-τρεις δημόσιοι οργανισμοί; «Φοβάμαι ότι επειδή δεν θα μπορούμε να κάνουμε το δεύτερο, θα αναγκασθούμε να κάνουμε το πρώτο! Δηλαδή, επειδή δεν μπορούμε να πούμε, "αυτή η επιχείρηση δεν προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο", και δεν έχουμε φτάσει στην ωριμότητα να πούμε "την κλείνουμε", θα αναγκασθούμε να κάνουμε πάλι οριζόντιες περικοπές! Πεντέμιοι μηνιάδες του ΑΕΠ είναι μεγάλο νόημα. Εδώ δεν μπορούσαμε να βρούμε 300 εκατομμύρια! Ψάχναμε απελπισμένα! Πού θα βρούμε 11 δισ.; Δεν θα είναι εύκολο για την επόμενη κυβέρνηση. Στο εξής θα πρέπει όλοι να δουλεύουν συντονισμένα, σκληρά, και κάποια στιγμή θα πρέπει να έρθει η ανάπτυξη, την οποία δεν μπορείς να τη διατάξεις!».

Αλλά εν όψει των νέων μέτρων, δεν θα τη δούμε σύντομα, ε; «Αυτό θα κτυπήσουν το 2013, κι αυτό μας δυσκολεύει... Επειδή δεν ήμασταν γρήγοροι στο να πάρουμε τα διαρθρωτικά μέτρα, τώρα είμαστε σε μία κατάσταση που και δεν έχουμε

Να αδράξουμε το Μνημόνιο ως ευκαιρία παίρνοντας τα καλά του, λέει ο κ. Γκίκας Χαρδούβελης.

φτιάξει ακόμη το κράτος, και έχουμε ακόμη ελλείμματα». Τουλάχιστον στο δεύτερο Μνημόνιο κατάφεραν να περιλάβουν μία «βαλβίδα», όπως τη χαρακτηρίζει: αν η ανάπτυξη δεν έρθει το 2013, τότε η τρέκα να μην επιμείνει στους στόχους του 2014. Ο ίδιος είχε προτείνει μια διαφορετική διατύπωση, που όμως δεν έγινε αποδεκτή. «Επίσης, δεν έγινε τελικά για το 2013. Δηλαδή δεν έγινε άμεσα», λέει και ο τόνος της φωνής του αλλάζει, ακού-

γεται απογοητευμένος. Ίσως να είναι και η κούραση των ημερών.

Πιστεύει ότι θα είναι διαφορετική η Ευρώπη μετά την κρίση; «Ναι, με την έννοια ότι όλα είναι πιθανά, να διαλυθεί, να φτιαχτεί ένα μικρότερο σχήμα... Επειδή δεν έλυσαν το ελληνικό πρόβλημα αμέσως, την πάτησαν οι Ευρωπαίοι. Η αλληλουχία των προσπαθειών ήταν λάθος, δηλαδή οι σκληροπυρηνικοί θεωρήσαν ότι αν ήταν αυστηροί θα φύγει η κρίση, αλλά αυτή έγινε χειρό-

τερη. Είχε πάει να μαζευτεί τον Οκτώβριο του 2010, πριν από την Ντοβίλ, αλλά ήθελαν να είναι αυστηροί με αυτούς που δαείζουν» (μιλώντας για συμμετοχή των ιδιωτών).

Αργησαν οι Ευρωπαίοι

«Δεν είχε μια πολιτική λογική αυτό», αντιτείνω. «Είχε λογική, αλλά αυτό έπρεπε να το είχες φτιάξει 15 χρόνια πριν! Όταν όμως είσαι στη μέση μιας κρίσης, λύνεις πρώτα την κρίση και μετά φτιάχνεις την αρχιτεκτονική. Οι Ευρωπαίοι αποφάσισαν να φτιάξουν πρώτα την αρχιτεκτονική, θεωρώντας ότι αν τη φτιάξουν θα φύγει η κρίση. Η κρίση, φυσικά, χειροτέρεψε!».

Στην Ελλάδα τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να βελτιώσουμε τη θέση μας; Θα ήταν χρήσιμο το blueprint που ετοιμάζε στο γραφείο του πρωθυπουργού, ως οδικός χάρτης για την έξοδο από την κρίση; «Κοίταξε, αυτό το blueprint πρέπει λίγο-πολύ να το φτιάξουμε, το φτιάχνουμε, αλλά η επόμενη και η μεθεπόμενη κυβέρνηση θα πρέπει να το προχωρήσουν με την ίδια δυναμικότητα και ορμή! Θα πρέπει να κάνουν αυτό που ο Κώστας Καραμανλής υποσχέθηκε το 2004, την επα-

νίδρωση του κράτους. Δεν μας παίρνει άλλο πια να το αναβάλλουμε. Πρέπει τα υπουργεία να έχουν οργάνωση και δομές τέτοιες ώστε να μπορούν να μιλούν μεταξύ τους, να μην υπάρχουν φέουδα πολιτικής ισχύος, διότι πολλά θέματα είναι διυπουργικά και κινούνται. Φτιάχνονται διυπουργικές επιτροπές και εξαφανίζονται! Δεν υπάρχει μια βάση, ένας πυρήνας που να βοηθά την κάθε κυβέρνηση. Εμείς βέβαια αυτό δεν το προλαβαίναμε, αν και ξεκινήσαμε να το στήσουμε».

Ο κ. **Χαρδούβελης** δεν διστάζει να καταλογίσει ευθύνες στους Έλληνες, διότι «δεν κοιτάξαμε να φτιάξουμε το κράτος μας!». Αλλά θεωρεί ότι η αδράνεια των κομμάτων ήταν φυσιογνωμική, με δεδομένες τις κεραιές και τους ορίζοντες που έχουν, αυτό που προσλαμβάνουν ως περιβάλλον». Διερωτώ αν αυτό έχει αλλάξει, και απαντά «να, αλλά προς το χειρότερο για μας. Την πατήσαμε! Και το ερώτημα τώρα είναι, θα επιλέξουμε ανάμεσα σε εναλλακτικές, ή θα πούμε όχι και θα τιμωρούμε; Αν το παιδί σου σπάσει το πόδι του, δεν το δέρνεις, αλλά κοπιάς πώς δεν θα το ξανασιπάσει! Είναι μια επιλογή που σε πάει μπροστά».

Γκίκας **Χαρδούβελης**, οικονομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού

Ένα «όχι» δεν είναι λύση για μια ώριμη κοινωνία

Στο εξής, η επιτυχία ή η αποτυχία θα είναι 90% δική μας υπόθεση, όχι των Ευρωπαίων

Της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΚΟΥ**

Μήκε στο εστιατόριο ακριβώς στις εννιά, με ένα σπορ πανωφόρι και αιωνιόχρωμο πουκάμισο χωρίς γραβάτα. Η παρουσία του Γκίκα Χαρδούβελη δεν θα μπορούσε να απέχει περισσότερο από εκείνη των ανθρώπων που έχουμε συνηθίσει να βρίσκονται κοντά στην πολιτική εξουσία: Μοιάζει περισσότερο με ανεπιτήθετο καθηγητή αμερικανικού πανεπιστημίου, όμως εδώ και πέντε μήνες είναι ο διευθυντής του οικονομικού γραφείου του πρωθυπουργού Λουκά Παπαδήμου, και δεξί του χέρι.

Μπορεί η επαγγελματική του πορεία να τον κατατάσσει στους τεκνοκράτες, ανήκει όμως στους λίγους εκείνους που δεν διατάζουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην πολιτική - κάτι που είναι διατεθειμένος να κάνει και στο μέλλον, καθώς, όπως εκτιμά, «θα υπάρχουν αναταραχές στην πολιτική σκηνή και θα χρειαστεί κάποιος άνθρωπος να στηρίξουν».

Το να γίνει ο ίδιος πολιτικός, πάντως, φαίνεται να μην τον ενδιέχει. Όπως λέει χαρακτηριστικά, «εφόσον δεν μπήκα στην πολιτική το 2003-04, που θα μπορούσα, δεν υπάρχει λόγος τώρα». Τότε ήταν οικονομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη, μια εμπειρία που τον βοήθησε στα νέα του καθήκοντα, διότι «ήθερα περιηγητή να έπρεπε να κάνω. Διαφορετικά θα ήμουν εντελώς χαμένος!». Βοήθησε επίσης που γνώριζε τον προϊστάμενό του: «Τον ήθερα ως χαρακτήρα τον κ. Παπαδήμο, τον είχα ζήσει ως διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. Είχα δουλέψει μαζί του δύο χρόνια όταν ήρθα στην Ελλάδα. Ετσι ήξερα πόσο σκληρά δουλεύει, τα χούγια του, και μπήκα αμέσως στα βράδια. Μου το είπε Παρασκευή Βραδέλλη. Ήταν το πρώτο ταξίδι...».

Αναρωτιέμαι αν μπορούσε κανείς να είναι απόλυτα προετοιμασμένος για την κατάσταση που συνάντησαν, και η αντίδρασή του επιβεβαιώνει πόσο δύσκολη ήταν: «Όταν βλίπεις τον Μπαρόζο να σου λέει "μην δίνεις θανάτωση να πάρτε λεφτά αν δεν πέσουν οι υπογραφές", και να κάνει έτσι...» (σχηματίζει με τον αντίχειρα και τον δείκτη το μνήμεν). «... Και να λέει, "είναι μαθηματικά αυτά, το μνήμεν διαφέρει από το 0,1. Είναι μνήμεν!" Και να το δείχνεις... Από εκείνο το ταξίδι ξέραμε ότι έπρεπε να πείσουμε τους πολιτικούς αρχηγούς να συμφωνήσουν στο νέο Μνημόνιο. Και νομίζω μία επιτυχία του ήταν και αυτή η στρόφι της Νέας

Δημοκρατίας στο να ψηφίσει το νέο Μνημόνιο». Θεωρεί ότι είχε να κάνει και με τους χειρισμούς του πρωθυπουργού: «Βέβαια, γιατί είναι άνθρωπος χαμηλών τόνων, δεν εκνευρίζεται, προσπαθεί πάντοτε να βρει μία λύση. Το είδα και με την τρόικα, όταν συζητούσαμε, εγώ φώναζα καμιά φορά. Αυτός, ήσυχα, προσπαθούσε να πείσει. Πάντοτε, ακόμη και στο υπουργικό συμβούλιο, προσπαθεί να βρει λύσεις. Στα ταξί, που υπήρχαν δύο εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις, έλεγε: "εγώ βλέπω τις δύο απόψεις να συγκλίνουν". Ανεξήγητο πώς τις έβλεπε να συγκλίνουν!» (γέλια).

Είχε πλήρη έλεγχο

Συζητώντας για την αδιαμφισβήτητη καλή εικόνα του κ. Παπαδήμου στο εξωτερικό, θέτει το ζήτημα της εμπιστοσύνης στο ελληνικό πολιτικό σύστημα: «Τον Παπαδήμο τον ξέρουν, τον πιστεύουν, τον εμπιστεύονται, απέδειξε ότι τα λόγια και οι πράξεις του έχουν συνέχεια μεταξύ τους, ότι η Ελλάδα μπορεί να τα καταφέρει, ότι έχει μέλλον στην Ευρώπη. Μπορούσε να συζητήσει ειλικρινά μαζί τους, και είχε το δικό πλεονέκτημα ότι τον ήξεραν και οι υψηλοί ιατάμενοι, από Λαγκάρντ μέχρι Ντράγκι και Μέρκελ, αλλά και οι τεχνικοί των ομάδων, που δεν μπορούσαν να τον οδηγήσουν σε λάθος κατεύθυνση με ένα τεχνικό πρόβλημα. Οπότε, είχε τον πλήρη έλεγχο στις διαπραγματεύσεις». Όπως τονίζει, όμως, «το μέλλον είναι το ζητούμενο. Είναι σημαντικό ο Αντώνης Σαμαράς να αποκτήσει αξιοπιστία στην Ευρώπη, γιατί όταν ξεκινήσουμε δεν είχε καθόλου. Τώρα σιγά σιγά την αποκτά. Ο Βαγγέλης Βενιζέλος, επειδή έχει κάνει υπουργός Οικονομικών, καταλαβαίνει πολύ καλά τι συμβαίνει και πιστεύω ότι θα στηρίξει την Ελλάδα. Το ερώτημα είναι αν οι πολιτίες είναι διατεθειμένοι να στηρίξουν τα δύο μεγάλα κόμματα ή αν απλά τους εστιάσει να εκφράσουν δυσαρέσκεια για τη ζωή τους και το παρελθόν. Θα ψηφίσουν με γνώμονα τον θυμό, που δεν οδηγεί σε λύσεις, ή με βάση τη συγκεκριμένη λύση το κάθε κόμμα για το πώς θα βγούμε από την κρίση; Αλλά και τα κόμματα θα πουν πώς θα μειώσουν τις διατάξεις; Έχω την εντύπωση ότι κανένας δεν θα το πει! Αλλά, θεωρώ ότι τα δύο κεντρικά κόμματα λίγο-πολύ το έχουν καταλάβει, και συμφωνούν. Αλλά ένα "όχι" δεν είναι λύση, δεν αντικατοπτρίζει μια ώριμη κοινωνία. Η ώριμη κοινωνία πρέπει να επιλέγει ανάμεσα σε λύσεις, όχι μεταξύ όχι και ναι!».

Υπήρξε κίνδυνος να βγει η Ελλάδα από την Ευρωζώνη

«Ο Λουκάς Παπαδήμος έχει μια ακαδημαϊκή καριέρα που αντιλαμβάνομαι ότι προτιθείται να συνεχίσει. Αν όμως κάποτε στο μέλλον τον φωνάξουν τα κόμματα ξανά, φαντάζομαι θα το εξετάσει με γνώμονα το συμφέρον της πατρίδας.»

«Τα νέα μέτρα θα χτυπήσουν το 2013, κι αυτό μας δυσκολεύει... Επειδή δεν ήμασταν γρήγοροι στο να πάρουμε τα διαρθρωτικά μέτρα, τώρα είμαστε σε μια κατάσταση που και δεν έχουμε φτιάξει ακόμη το κράτος, και έχουμε ακόμη ελλείμματα.»

Πίστευε ποτέ ότι υπήρχε πραγματικός κίνδυνος να βγει η Ελλάδα από την Ευρωζώνη; «Ναι, μετά την ανακοίνωση του δημοψηφίσματος. Η άποψη του Γιώργου Παπανδρέου να κάνει δημοψήφισμα είναι και δημοκρατική, και οι Έλληνες θα έλεγαν ναι. Όμως αυτό που δεν υπολόγισα είναι τον αντίκτυπο και το πολιτικό πρόβλημα που δημιουργήθηκε στους υλοποιήσιμους Ευρωπαϊσμούς ηγέτες. Σαφώς όλοι θα έπρεπε να έχουν δημοψηφίσματα, και αν ένας έλεγε όχι, θα διαλυόταν το Ευρωσύστημα. Αυτό νομίζω ήταν που τους εξερέθισε: ότι δεν υπολόγισα, ότι τη γνώμη τους, αλλά τον αντίκτυπο που θα είχε η ελληνική ψηφοφορία στην πίεση να κάνουν και αυτοί ψηφοφορίες. Τότε λοιπόν θυμήσαν, και άρχισαν πλέον να το σκέπτονται - οι Γερμανοί μάλιστα με ευχαρίστησαν. Και η αίσθησή μου ήταν ότι με τα δόντια κρατήθηκε στο ευρώ».

Και αποκαρθίθηκε πλέον αυτό το ενδεχόμενο; «Από εδώ και πέρα η πορεία μας θα είναι συνάρτηση του τι κάνουμε εμείς! Μέχρι τώρα, τα δύο αυτά χρόνια, ήταν συνάρτηση του τι ήθελαν οι Ευρωπαίοι για μας. Από εδώ και πέρα θα εξαρτηθεί από το αν έχουμε εμπειρία στην ωριμότητα να πούμε: "Αυτοί είναι οι περιορισμοί που έχω στην οικονομική πολιτική, μπορώ να βρω μια διεξοδό δική μου, θα φτιάξω το κράτος μου;" Και είναι δύσκολο... Η επιτυχία ή αποτυχία θα είναι 90% δική μας υπόθεση. Γι' αυτό το να πεις ένα απλό όχι στο Μνημόνιο ή στην Ευρωζώνη, χωρίς να δείχνεις την εναλλακτική, δείχνει ανωριμότητα. Ούτε εγώ είμαι ο μεγαλύτερος fan (ο.σ. θαυμαστής) του Μνημονίου, δεν θα ήθελα να ήμασταν εκεί που είμαστε, αλλά δεν μου δείχνει κανείς μία καλύτερη εναλλακτική. Ξέρω ότι πρέπει να φτιάξω το κράτος μου. Θα το κάνω!».

Όσο για τη σύζυγό του σχετικά με ενδεχόμενη απόλυση του κ. Παπαδήμου σε μια επόμενη κυβέρνηση, αν του ζητηθεί λόγω πολιτικών εξελίξεων, ο κ. Χαρδούβελης προτιμάει: «Ας περιμένουμε το αποτέλεσμα των εκλογών. Ο Παπαδήμος ανέλαβε συγκεκριμένη αποστολή και την έφερε σε πέρας με απόλυτη επιτυχία. Έχει μια ακαδημαϊκή καριέρα που αντιλαμβάνομαι ότι προτιθείται να συνεχίσει. Αν όμως κάποτε στο μέλλον τον φωνάξουν τα κόμματα ξανά, φαντάζομαι θα το εξετάσει με γνώμονα το συμφέρον της πατρίδας». Τον ρωτώ αν υπήρχαν στην κυβερνητική Παπαδήμου υπουργοί που ήθελαν να κοροϊφίζουν την τρόικα (όπως έχει και για την προηγούμενη κυβέρνηση), κάτι που, χωρίς να απαντήσει άμεσα, αποδίδει στην ανθρώπινη φύση: «Οι περισσότεροι πολιτικοί πιστεύουν ότι μόρα είναι και θα περσίσει, πρέπει να κάνουμε κάποια πράγματα, ας τα κάνουμε... Δεν το πήραν όμως σοβαρά, ούτε ο κόμος το πήρε σοβαρά, τώρα το αντιλαμβάνεται. Αλλά δεν είναι κάτι ελληνικό, είναι παγκόσμιο το φαινόμενο. Η φύση του ανθρώπου είναι να βολεύεται. Δεν μπορεί να δει το μέλλον διαφορετικό από το σήμερα».

Οι σταθμοί του

- **1955**
Γεννιέται στο χωριό Πελετά της Αρκαδίας.
- **1978**
Αποφοίτα με πτυχίο και μεταπτυχιακό στα Εφαρμοσμένα Μαθηματικά από το Harvard.
- **1983**
Διδασκονικό στα Οικονομικά από το Berkeley. Επίσης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Columbia. Από το 1989 ανασληρωτής και στη συνέχεια τακτικός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Rutgers.
- **1987**
Αναλαμβάνει οικονομολόγος και στη συνέχεια σύμβουλος ερευνών στην Ομοσπονδιακή Τράπεζα της Νέας Υόρκης, θέση που διατήρησε μέχρι το 1993.
- **1994**
Αναλαμβάνει οικονομικός σύμβουλος στην Τράπεζα της Ελλάδος.
- **1996**
Επικεφαλής οικονομολόγος και διευθυντής σχεδιασμού και οικονομικού ελέγχου στην Εθνική Τράπεζα.
- **2000**
Διευθυντής, έως το 2004, του οικονομικού γραφείου του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη.
- **2005**
Οικονομικός σύμβουλος και επικεφαλής ερευνών του ομίλου Eurobank EFG.
- **2011**
Διευθυντής του οικονομικού γραφείου του πρωθυπουργού Λουκά Παπαδήμου. Παράλληλα είναι καθηγητής στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πελαίου.

Η συνάντηση

Το φορτωμένο πρόγραμμα του κ. Χαρδούβελη επέτρεπε μόνο δεινό, για το οποίο πρότεινε να συναντηθούμε στους Διάκους, ένα κλασικό αθηναϊκό ελληνικό καζάνκι στο Νέο Ψυχικό. Όπως αποδείχθηκε, έχει μετατραπεί σε γαλλο-ιταλικό σάντουιτς, σπώσις που μοντέρνα από το προηγούμενο. Ξεκίνησαμε με πρόσον σολάτι, μετά εκκενος πήρε λαβράκι και εγώ νίκη με ντόπιτο και μοσαρέλα. Ηπιασε από ένα ποτήρι λευκό κρασί. Μαζί με τα διάφορα ψωμικά και το εμπριζωμένο νερό, πλήρωσαμε 68,50 ευρώ.